

Pitanja i odgovori u vezi sa načinom primjene Odluke o privremenim mjerama za smanjenje negativnih posljedica uticaja epidemije novog korona virusa na finansijski sistem nakon ublažavanja mjera za zaštitu stanovništva od zaraznih bolesti

RESTRUKTURIRANJE KREDITA

Koje pogodnosti banka može odobriti korisniku kredita?

Na zahtjev korisnika kredita, banka može odobriti jednu ili više sljedećih pogodnosti:

- 1) produžiti rok otplate za glavnice ili za kamatu;
- 2) smanjiti kamatnu stopu na odobreni kredit;
- 3) preuzeti potraživanje dužnika prema trećem licu, na ime potpune ili djelimične naplate kredita;
- 4) smanjiti iznos duga, glavnice ili kamate;
- 5) kapitalizovati kamatu po kreditu odobrenom dužniku;
- 6) zamijeniti postojeći ili postojeće kredite novim kreditom (obnavljanje kredita), ili
- 7) obezbijediti druge slične pogodnosti koji olakšavaju finansijsku poziciju dužnika.

Koje uslove korisnik kredita mora ispunjavati da bi mu kredit bio restrukturiran u skladu sa odredbama ove Odluke?

Banka koja je korisniku kredita odobrila jednu ili više navedenih pogodnosti, taj kredit može u postupku klasifikacije aktive i izdvajanja rezervacija za potencijalne kreditne gubitke tretirati kao novoodobreni kredit, ako:

- 1) korisnik kredita na dan 31.12.2019. godine nije imao kašnjenje u otplati kredita duže od 90 dana, čiji kredit na taj dan nije bio klasifikovan kao nekvalitetan (klasifikacione kategorije C, D i E) i kredit nije restrukturiran u 2020. godini u skladu sa Odlukom o kreditnom riziku;
- 2) korisnik kredita može dokumentovano dokazati banci da je njegova finansijska pozicija pogoršana, ili će u bliskoj budućnosti biti pogoršana, zbog negativnog uticaja novog koronavirusa na njegovo poslovanje od dana pojave ovog virusa u svijetu, i
- 3) banka procijeni da će nakon izvršenog restrukturiranja biti poboljšana kreditna sposobnost korisnika kredita.

Da li postoji ograničenje u broju restrukturiranja koje banka može odobriti jednom korisniku kredita u skladu sa ovom Odlukom?

Ukoliko banka korisniku kredita odobri neke od navedenih ustupaka, odnosno restrukturira kredit, navedeno restrukturiranje će se u postupku klasifikacije i izdvajanja rezervacija za potencijalne gubitke tretirati kao novoodobreni kredit samo za prvo restrukturiranje u skladu sa odredbama ove Odluke.

Na koji način i na osnovu kojih dokumenata korisnik kredita može dokazati banci da mu je finansijska pozicija pogoršana ili će biti pogoršana?

U postupku dokazivanja negativnog uticaja na finansijsku poziciju korisnika kredita, odnosno njenog očekivanog pogoršanja u bliskoj budućnosti, banke će definisati što predstavlja adekvatan dokaz i na koji način ga je potrebno dokumentovati. Banke će navedene uslove i način dokumentovanja utvrditi i objaviti na svojim internet stranicama, odnosno svojim poslovnim prostorijama namijenjenim za rad sa korisnicima kredita, do 01. juna 2020. godine.

RESTRUKTURIRANJE GOTOVINSKIH NEOBEZBJEĐENIH KREDITA

Da li nova odluka nudi pogodnosti za korisnike gotovinskih neobezbjeđenih kredita?

U periodu važenja ove Odluke, banke mogu, pod uslovima i na način propisan Odlukom u dijelu za restrukturiranje kredita koji u postupku klasifikacije i izdvajanja rezervi za kreditne gubitke imaju tretman novoodobrenog kredita, vršiti restrukturiranje i klasifikaciju i kredita na koje se, na dan stupanja na snagu ove odluke, primjenjuje *Odluka o makroprudencijalnim mjerama koje se odnose na kredite koje banke odobravaju fizičkim licima* (u daljem tekstu: Odluka o makroprudencionim mjerama), uključujući i mogućnost ugovaranja dodatnog roka otplate koji je za najviše dvije godine duži od Odlukom o makroprudencionim mjerama maksimalno propisanih rokova (šest, odnosno osam godina), a koji nijesu obezbjeđeni kolateralima propisanih Odlukom o makroprudencijalnim mjerama.

Što to konkretno znači za korisnike gotovinskih neobezbjeđenih kredita?

U skladu sa navedenim, banka koja po Odluci o makroprudencijalnim mjerama ima ograničenje od šest godina, može u skladu sa navedenom odlukom za gotovinski neobezbjeđeni kredit sa preostalim rokom dospjeća od npr. pet godina, kroz restrukturiranje produžiti rok za vraćanje za još jednu godinu. Novom Odlukom o privremenim mjerama, taj rok se može produžiti za još dvije godine, što znači da novi rok dospjeća potraživanja može biti osam godina (5 + 1 + 2). Međutim, ukoliko kod iste banke, korisnik kredita ima preostali rok dospjeća od devet godina, banka mu u skladu sa odredbama nove Odluke ne može produžiti rok otplate za dodatne dvije godine bez pribavljanja dodatnih sredstava obezbjeđenja.

Na identičan način, nova Odluka o privremenim mjerama se primjenjuje i za gotovinske kredite kod banaka za koje se primjenjuje ograničenje odobravanja i restrukturiranja od osam godina. Na primjer, korisnik kredita koji ima gotovinski neobezbjeđeni kredit sa ugovorenim rokom dospjeća od 10 godina, a preostalo mu je još sedam godina otplate, u skladu sa novom Odlukom postojeći rok otplate može produžiti za ukupno tri godine (7+1 + 2). Međutim, ukoliko kod iste banke, korisnik kredita ima preostali rok dospjeća od 11 godina, banka mu u skladu sa odredbama nove Odluke ne može produžiti rok otplate za dodatne dvije godine bez pribavljanja dodatnih sredstava obezbjeđenja.

MORATORIJUM NA OTPLATU KREDITA

Da li su u skladu sa novom Odlukom banke u obavezi da korisnicima kredita, na njihov zahtjev, odobre korišćenje moratorijuma?

Za razliku od prethodne Odluke o privremenim mjerama koja je propisivala obavezu bankama da na zahtjev korisnika kredita odobre korišćenje moratorijuma u periodu do 90 dana, novom Odlukom je definisano da **banke mogu** odobriti moratorijum na otplatu kredita u trajanju do 90 dana. Navedeno znači da **banke nijesu u obavezi da ponude moratorijum** korisnicima kredita, čak i ukoliko korisnici kredita ispunjavaju uslove propisane novom Odlukom. Međutim, za očekivati je da ukoliko je finansijska pozicija korisnika kredita narušena ili će biti narušena kao posljedica primjene mjera u cilju suzbijanja epidemije, da će banke biti motivisane da izvrše izmjene inicijalnih uslova ugovora o kreditu u cilju usklađivanja plana otplate sa novim očekivanim novčanim tokovima korisnika kredita. Na banci je da odluči da li će u navedenu svrhu koristiti restrukturiranje kredita koje ima tretman novoodobrenog, moratorijum ili neki drugi instrument koji banka sama ponudi.

Ukoliko banke svojim korisnicima kredita ponude moratorijum, da li korisnici kredita treba da ispunjavaju neke uslove da bi mogli da ga koriste?

U skladu sa novom Odlukom, banke moratorijum mogu odobriti korisnicima kredita na čije je finansijsko stanje negativno uticala epidemija novog koronavirusa. Pored navedenog, za razliku od prethodne Odluke o privremenim mjerama, koja je pravo na moratorijum davala svim korisnicima kredita, bez obzira na njihovo finansijsko stanje i kašnjenje u otplati u periodu koji je prethodio pandemiji, moratorijum, u skladu sa novom Odlukom, banke mogu odobriti **samo korisnicima kredita koji na dan 31.12.2019. godine nijesu imali kašnjenje u otplati kredita duže od 90 dana, čiji kredit na taj dan nije bio klasifikovan kao nekvalitetan (klasifikacione kategorije rizika C, D i E u skladu sa odlukom o kreditnom riziku) i kojima kredit za koji se traži moratorijum nije restrukturiran u 2020. godini, u skladu sa Odlukom o kreditnom riziku.** Cilj davanja moratorijuma u skladu sa novom Odlukom je olakšavanje prevazilaženja negativnih efekata suzbijanja epidemije korisnicima kredita koji su u prethodnom periodu imali održivo poslovanje, odnosno efikasnije usmjeravanje sredstava banaka ka onim korisnicima kredita čiji su problemi u poslovanju, odnosno prihodima, privremenog karaktera.

Da li banka može odobriti korišćenje moratorijuma korisnicima svih vrsta kredita?

Imajući u vidu način sprovođenja moratorijuma u skladu sa novom Odlukom, odnosno da o njemu odlučuju banke, u skladu sa navedenim, na bankama je da odluče da li će moratorijum da ponude za sve vrste kredita ili samo za određene kreditne proizvode. Banke su u obavezi da navedeno na jasan način prezentiraju javnosti i zainteresovanim korisnicima kredita do 01. juna 2020. godine i iste objave na svojim internet stranicama .

Do kada su banke u obavezi da objave bliže uslove za odobravanje moratorijuma i način prijavljivanja za moratorijum?

Bliže uslove za odobravanje moratorijuma i način prijavljivanja za moratorijum banke utvrđuju i objavljuju na svojim internet stranicama najkasnije do 1. juna 2020. godine. Banke će prilikom definisanja načina prijavljivanja (lično, elektronskim pute, telefonom,...) voditi računa o mjerama nadležnih državnih organa koje su na snazi u dijelu sprečavanja širenja novog koronavirusa, kao i riziku kojem se izlažu po osnovu pojedinih načina prijavljivanja. Uslovi za odobravanje moratorijuma će, između ostalog, podrazumijevati i način utvrđivanja i dokumentovanja negativnog uticaja novog koronavirusa na finansijsku poziciju korisnika kredita.

Kada korisnici kredita mogu početi da se prijavljuju za moratorijum?

S obzirom na to da su banke u obavezi da do 1. juna 2020. godine pripreme i objave bliže uslove za odobravanje i način prijavljivanja za moratorijum, nakon navedenog datuma korisnici kredita se mogu prijavljivati za odobravanje korišćenja moratorijuma.

U kom roku će banka biti u obavezi da obavijesti korisnika kredita da li mu je odobren moratorijum?

Banka je dužna da u roku od osam radnih dana od dana prijema urednog zahtjeva obavijesti korisnika kredita da li mu je odobreno sprovođenje moratorijuma u skladu sa uslovima definisanim od strane banke i isti primijeni. Nakon dobijanja obavještenja od banke o prihvatanju moratorijuma, korisnik kredita o istom, uz odgovarajuću potvrdu izdatu od strane banke, dostavlja obavještenje poslodavcu ili drugom licu preko kojeg se vrši otplata kredita na način propisan od strane poslodavca. Poslodavci i druga lica preko kojih se vrši otplata kredita dužni su da, u toku trajanja moratorijuma, obustave isplate koje se odnose na otplate kredita odobrenih od strane banaka, najkasnije u roku od tri radna dana od dana dobijanja obavještenja od korisnika kredita.

Do kada se korisnici kredita mogu prijaviti banci za odobrenje korišćenja moratorijum i da li se moratorijum mora koristiti samo na period od 90 dana?

Korisnici kredita koji ispunjavaju uslove za moratorijum na otplatu kredita, mogu se banci obratiti u bilo kojem momentu tokom trajanja privremene mjere, definisane predmetnom Odlukom. Takođe, korisnik kredita može tražiti moratorijum i za vremenski period koji je kraći od 90 dana (30 ili 60 dana). Korišćenje moratorijuma u bilo kojem momentu tokom trajanja privremenih mjera podrazumijeva da ukoliko korisnik kredita, iz bilo kojeg razloga, nema potrebu ili ne želi da odmah, po stupanju na snagu privremenih mjera definisanih Odlukom, traži moratorijum na otplatu kredita, navedeno pravo može iskoristiti u nekom kasnijem trenutku (za mjesec, dva,...), s tim da moratorijum može trajati najduže do prestanka važenja ove Odluke.

Što podrazumijeva moratorijum na otplatu kredita?

Moratorijum na otplatu kredita obuhvata privremenu obustavu svih plaćanja obaveza po osnovu kredita (glavnice, kamate, zatezne kamate i dr.) tokom trajanja moratorijuma. Navedeno podrazumijeva da korisnik kredita neće plaćati anuitete (glavnicu i kamatu) tokom perioda trajanja moratorijuma, a čija visina je definisana planom otplate, koji čini sastavni dio ugovora o kreditu. U skladu sa navedenim, ukoliko banka korisniku kredita aktivira moratorijum na period od 90 dana, a u tom vremenskom periodu mu, u skladu sa planom otplate, dospijevaju tri anuiteta u ukupnom iznosu od 900 EUR (3 anuiteta po 300 EUR), navedeni iznos sredstava neće biti naplaćen od strane banke tokom trajanja moratorijuma, već će uticati na povećanje raspoloživog dohotka korisnika kredita.

Za vrijeme trajanja moratorijuma, banke neće obračunavati zateznu kamatu na dospjela neizmirena potraživanja po kreditu, neće pokretati postupak izvršenja, odnosno prinudne naplate niti preduzimati druge pravne radnje sa ciljem naplate potraživanja, neće vršiti obračun dana kašnjenja, ni reklasifikaciju kredita u nižu klasifikacionu grupu. Navedeno podrazumijeva da ukoliko je korisnik kredita, u momentu podnošenja zahtjeva za korišćenje moratorijuma, imao kašnjenja u otplati dospjelih potraživanja od npr. 92 dana i banka je obračunavala zateznu kamatu, u momentu aktiviranja moratorijuma, banke će prestati sa daljim obračunom zatezne kamate i obračunom dana kašnjenja i neće vršiti reklasifikaciju navedenog kredita u nižu klasifikacionu grupu u koju bi dospio u slučaju da su se produžila kašnjenja u otplati dospjelih potraživanja tokom trajanja moratorijuma.

Za korisnike kredita kojima se uvede moratorijum rok otplate kredita produžava se za period trajanja moratorijuma, odnosno do 90 dana. U odnosu na redovnu, ugovorom definisanu kamatu, koju banka obračunava za vrijeme trajanja moratorijuma, u skladu sa važećim ugovorom i planom otplate, ista se na kraju moratorijuma dodaje glavnom dugu i raspoređuje ravnomjerno na preostali rok dospijeaća, koji uključuje produženje za period trajanja moratorijuma, bez izmjene ostalih ugovornih uslova i načina obračuna kamate. Za obračun kamate tokom trajanja moratorijuma, kao i dalji tok otplate kredita, banke ne smiju ugovarati nominalnu kamatnu stopu koja je veća od nominalne kamatne stope iz ugovora o kreditu na koji se primjenjuje moratorijum.

Banka i korisnik kredita mogu ugovoriti i neki drugi način otplate kredita nakon isteka moratorijuma.

Nakon isteka moratorijuma, korisnici kredita će nastaviti sa otplatom kredita, u skladu sa novim planom otplate.

Da li banka može od korisnika kredita zahtijevati ili naplaćivati nadoknadu bilo kojih administrativnih troškova u vezi sa korišćenjem moratorijuma ili tropkove eventualnog aneksiranja ugovora o kreditima i kolateralima?

Banka od korisnika kredita ne može zahtijevati, niti naplaćivati nadoknadu bilo kojih administrativnih troškova u vezi sa korišćenjem moratorijuma, uključujući bilo koje troškove

eventualnog aneksiranja ugovora o kreditima i kolateralima. Navedeno podrazumijeva da banka ne može od korisnika kredita zahtjevati da snosi bilo kakav dodatni trošak vezan za produžetak važenja ugovora o kolateralu ili polise osiguranja kojom se osigurava život korisnika kredita ili založena imovina koja služi kao kolateral. U slučaju da banka odluči da ne izvrši produženje ugovora o kolateralu, uključujući polisu osiguranja, sav rizik neusaglašenosti trajanja ugovora o kreditu i ugovora o kolateralu je na strani banke.

Da li banke mogu mijenjati uslove korišćenja moratorijuma definisane ovom Odlukom?

Banke su u obavezi da korisnicima kredita omoguće uslove moratorijuma definisane Odlukom o privremenim mjerama i detaljnije pojašnjenim u ovom uputstvu. Nijesu dozvoljene bilo kakve modifikacije navedene Odluke, kojim bi se mijenjala suština definisanih mjera, a koje bi korisnicima kredita nudile uslove korišćenja moratorijuma koji su nepovoljniji u odnosu na one predviđene Odlukom.

Sa druge strane, banke korisnicima kredita mogu ponuditi uslove koji su povoljniji od onih predviđenih Odlukom i o tim pogodnostima ih obavijeste. Navedeno može uključivati:

- jednokratno plaćanje obračunate kamate nakon isteka moratorijuma;
- jednokratno plaćanje sva tri anuiteta (glavnica i kamata) iz perioda moratorijuma;
- druge načine otplate na koje pristane korisnik moratorijuma.

Da li banka, za kredit za koji odobri moratorijum, može produžiti rok otplate kredita za period koji je duži od perioda trajanja moratorijuma?

Da bi se izbjegle zloupotrebe, rok otplate kredita koji je bio u moratorijumu, može se produžiti samo za period trajanja moratorijuma.

Za produženje roka otplate, može se koristiti restrukturiranje kredita koje ima tretman novoodobrenog kredita, a koje predstavlja instrument koji omogućava široke mogućnosti davanja olakšica korisnicima kredita, uključujući omogućavanje grejs perioda u kojem se ne vrši bilo kakvo plaćanje po osnovu glavnice i kamate, uz produženje perioda otplate koji ne mora biti usaglašen sa vremenom trajanja grejs perioda.

Da li korisnici kredita koji koriste pravo na moratorijum u skladu sa odredbama prethodne Odluke o privremenim mjerama imaju pravo da započeti moratorijum iskoriste u periodu od 90 dana?

Korisnici kredita, koji su se do dana stupanja na snagu ove Odluke prijavili za korišćenje prava na moratorijum u skladu sa prethodnom odlukom o privremenim mjerama, imaju pravo da koriste taj moratorijum do isteka njegovog trajanja, odnosno do 90 dana.

Da li korisnici kredita koji su koristili pravo na moratorijum u skladu sa odredbama prethodne Odluke o privremenim mjeramaa imaju pravo da se prijave za korišćenje pogodnosti iz nove Odluke o privremenim mjerama?

Korisnici kredita koji su koristili pravi na moratorijum u skladu sa prethodnom Odlukom o privremenim mjerama, imaju pravo da nakon njegovog isteka podnesu zahtjev za odobravanje moratorijuma pod uslovima utvrđenim novom Odlukom. Na navedeni način, korisnici kredita koji su koristili moratorijum u skladu sa odredbama prethodne Odluke o privremenim mjerama i kojima banka odobri korišćenje moratorijuma u skladu sa novom Odlukom, mogu koristiti moratorijum na plaćanje u ukupnom trajanju do 180 dana, odnosno šest kalendarskih mjeseci. Nakon navedenog, ukoliko zadovoljavaju uslove propisane novom Odlukom, a do momenta važenja iste, mogu se prijaviti kod banke za restrukturiranje kredita koje ima tretman novoodobrenog kredita u smislu nove Odluke.

Da li se odredbe ove Odluke, pored banaka, primjenjuju i na druge institucije, i na koje?

Navedena Odluka se takođe primjenjuju na davaoce i primaocce finansijskog lizinga i na mikrokreditne finansijske institucije i njihove korisnike.

Odluka se ne odnosi na korisnike kredita Atlas banke u stečaju i Invest banke Montenegro u stečaju, a o primjeni navedene mjere na njihove korisnike kredita, u najkraćem roku će odlučivati stečajna uprava, na čelu sa stečajnim odborima i stečajnim upravnicima, o čemu će korisnici kredita kod ovih banaka u stečaju biti blagovremeno obavješteni.

O primjeni ove odluke na korisnike kredita IRF, odlučivaće nadležni organi Fonda.